

УДК 811.111'373.231

В. В. Серебрякова

СПЕЦИФІКА ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОЕТОНІМІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ ГОЛОВНОЇ ГЕРОЇНИ РОМАНУ С. МЕЙЕР «TWILIGHT»

Статтю присвячено розгляду особливостей функціонування онімів на позначення протагоніста роману С. Мейер «Twilight». Було зроблено спробу схарактеризувати образний потенціал цих антропонімів.

Ключові слова: літературна ономастика, художній текст, поетонім.

Для позначення одиничних реалій дійсності у мові існують оніми, дослідженням яких займається **ономастика**, тобто «розділ лексикології, що досліджує сутність, специфіку, будову, групування, походження, закономірності функціонування та розвиток власних назв» [4 : 236]. Залежно від аспекту й методики дослідження розрізняють ономастику **поетичну, прикладну, регіональну** тощо [13 : 517]. У художньому тексті власні назви мають мистецьку цінність, і цей напрям ономастики називають літературною або поетичною ономастикою. **Поетична ономастика** або **ономатопоетика** — це розділ ономастики, який вивчає «будь-які ВН (поетоніми) в художніх літературних творах: принципи їхнього створення, стиль, функціонування у тексті, сприйняття читачем; а також світосприйняття й естетичні настанови автора» [10 : 96], «систему онімів у художніх текстах, принципи їхнього відбору автором твору, функціональні особливості в тексті, зв'язок із текстовим концептом й інформаційним масивом твору, специфіку сприйняття онімів читачем тощо» [13 : 517].

Онімичний простір посідає чільне місце серед мовних засобів художнього твору, бо оніми несуть вагоме смислове й емоційне навантаження. «Онімія художнього тексту є засобом створення художнього цілого, робить яскравими художні образи, передає глибинний зміст, являє собою засіб художньої виразності» [4 : 237]. Вживані в художніх творах власні назви іменують поетонімами, які розподіляються на: 1) назви персонажів та реальних чи уявних об'єктів, описуваних в творі; 2) назви осіб й об'єктів, що не становлять предмета твору, а

з'являються у якихось зв'язках, асоціаціях з описуваними у творі явищами [5 : 9].

Художній текст будується навколо онімічної осі, яка орієнтує читача у текстовому просторі і допомагає йому знайти відповіді на питання: *хто? де? коли?* Саме у тексті висвітлюється багата палітра конотативних реалізацій онімів, причому кожен тип антропоніма здатний передавати різнобарвні емоційно-експресивні значення як безпосередньо, так і опосередковано [14 : 150].

Цю статтю присвячено вивченню особливостей функціонування поетонімів у тканині художнього твору. Отже, **актуальність** статті зумовлена великою цікавістю дослідників до особливостей функціонування власних назв у художніх творах одночасно з повною відсутністю аналізу онімічного простору романів С. Мейер.

Метою цієї роботи є аналіз семантико-функціональних особливостей антропонімів на позначення головної героїні роману «Twilight» як невід'ємних компонентів художньо-образної системи твору. **Об'єктом** статті є онімічний простір роману, **предметом** дослідження є іменування протагоніста цього літературного твору.

Матеріалом дослідження послугував фентезійний роман «Twilight» Стефані Мейер, письменниці, яка створила низку романів із загальною назвою «The Twilight Saga», що присвячено історії кохання дівчини та вампіра. Перший з циклу романів, який було видано у 2005 році, за місяць посів п'яте місце у списку бестселлерів «Нью-Йорк таймс» та згодом перейшов на перше місце. Популярність цієї саги призвела за останні роки до того, що у світі було реалізовано понад 100 мільйонів екземплярів, тексти романів було перекладено на 37 мов, а також перші три романи вже було екранізовано. Сама автор посіла 49 місце серед найвпливовіших осіб у 2008 році за версією журналу «Тайм» та увійшла у список знаменитостей «Форбс» у 2009 році під номером 29.

Система персонажів роману «Twilight» складається з двох головних героїв — сімнадцятирічної дівчинки Ізабелли Сван¹, яка переїжджає до містечка Форкс у штаті Вашингтон до свого батька, та її антагоніста — вампіра Едварда Каллена, який також має вигляд сімнадцятирічного школяра, але вже проіснував на світі біля сотні років. Зустріч цих персонажів відбувається у шкільному класі, причому їхні відношення проходять всі романтичні стадії та ускладнення, включа-

¹ Тут і далі власні назви подаються за редакцією А. Г. Гудманяна [2].

ючи прагнення Едварда вбити Ізабеллу, бо саме такою є природа вампіра: **вампір** — «у нижчій міфології народів Європи мрець, який встає ніччю з могили або з'являється у образі кажана і п'є кров сплячих людей» [7; 1 : 212]. До речі, ці істоти було запозичено зі слов'янської міфології: **упирь** — «мрець, який вчиняє напади на людей і тварин ... По ночах У. встає з могили та у образі наповненого кров'ю мерця чи зооморфної істоти вбиває людей та тварин, рідше висмоктує кров, після чого жертва вмирає і може сама перетворитися на У.» [7; 2 : 549].

Власні назви, які входять до структури літературного твору, у нашому випадку імена головних героїв Ізабелли та Едварда, органічно пов'язані з його змістом, тому вивчення функціонування імен у художньому творі задовольняє потребу у його більш глибокому розумінні [6 : 128]. Наповнене певним змістом власне ім'я літературного персонажу є назвою конкретної образної структури, яка є просякнутою авторською концепцією. Тож наймення персонажа зближається на рівні мовлення із загальною назвою, але перевершує його своєю конотативно-мовленнєвою конденсацією через семантичний парадокс — номінативно-індивідуалізуючий мовний знак стає у мовленні виразником більшого змістового потенціалу, що пов'язаний з конкретним об'єктом [9 : 83].

Тут слід зупинитися детальніше на другому постулаті значення поетонімів В. М. Калінкіна, який пов'язано з їхньою специфікою, що складається з наступних положень: 1) поетонім завжди має якусь особливість, що дозволяє певною мірою співвідносити його зміст з поняттям апелювати, який є основою цього імені; 2) поетонім-антропонім завжди виявляється адекватним прагненню автора зробити ім'я персонажа відповідним його внутрішній сутності; 3) поетонім у межах твору ніколи не спустошується; 4) поетонім ніколи не називає реальний об'єкт — навіть реально існуючі предмети відбиваються авторською свідомістю [3 : 122]. Кожне літературне ім'я отримує при народженні певне стилістичне навантаження, метою якого є зробити більш виразною та наочною постать героя, якого було названо цим найменням [16].

У нашому випадку — вивченні творчості сучасного автора — маємо рідку нагоду почути її саму щодо мотивів відбору імен для персонажів: «Я досить довго шукала наймення для мого анонімного дуета. Для мого вампіра (в якого я закохана з першого дня) я вирішила

використати ім'я, яке колись вважалося романтичним, але вийшло з широкого вжитку десятки років тому. Персонажі Шарлотти Бронте мистер Рочестер та Джейн Остін мистер Феррарс привели мене до імені Едвард. Я примірила його й воно добре підійшло. З моєю жіночою головною героїнею було важче. Жодне з обраних імен їй не лічило. Після того, що я провела з нею стільки часу, я полюбила її як свою доньку, і вже жодне ім'я не здавалося достатньо гарним. Насамкінець, під впливом цієї любові, я дала їй ім'я, яке збиралася дати моїй ще досі ненародженій доньці: Ізабелла» [20].

Головну героїню у романі поіменовано наступним чином: *Bella* — 204 рази, *Isabella* — 5, *Isabella Swan* — 4, *Bells* — 4, *Bell* — 3, *Miss Swan* — 2, *Bella Swan* — 1. Значення імені *Isabella* є таким: «ISABELLA (вар.ул. ISABEL)»; «ISABEL (вар.ул. ELIZABETH)»; «ELIZABETH др. — евр. Elisheba — букв.мой бог поклявся или клятва бога мого» [12 : 110; 78]. Гіпокористики цього імені *Bella* та *Bell* цілком реальні, а от варіант *Bells* є індивідуально-авторським. Доречним буде згадати спостереження О. К. Матвєєва стосовно того факту, що творці штучних імен свідомо чи підсвідомо не жалкують сонорних звуків для імен позитивних персонажів [8 : 8–9].

У тексті роману підкреслюється, що Белла віддавала перевагу саме цьому варіанту імені:

«You are *Isabella Swan*, aren't you?»

«*Bella*,» I corrected.» [18 : 14].

«Aren't you *Isabella Swan*?» a male voice asked ...

«*Bella*,» I corrected him, with a smile.» [18 : 22].

Найяскравіше уподобання Беллою саме такої форми свого імені виявляється у сцені знайомства з Едвардом:

«My name is Edward Cullen ... You must be *Bella Swan*.»

... «H-how do you know my name?» I stammered ... «I meant, why did you call me *Bella*?»

... «Do you prefer *Isabella*?»

«No, I like *Bella*»» [18 : 37].

Батько Белли досить часто називає її *Белл* чи *Беллс*, що актуалізує той самий апелятив, з яким схожа ця форма імені: ««*Bells*, I fed myself for seventeen years before you got here»» [18 : 129]. Основні значення загальної назви, яка співпадає з цими гіпокористиками такі: 1) a hollow, usually metal, cup-shaped instrument that emits a musical ringing sound

when struck, often by a clapper hanging inside it; 2) the sound made by such an instrument or device, as for showing the hours or marking the beginning or end of a period of time; 3) an electrical device that rings or buzzes as a signal; 4) the bowl-shaped termination of the tube of certain musical wind instruments, such as the trumpet or oboe; 5) any musical percussion instrument emitting a ringing tone, such as a glockenspiel, one of a set of hand bells; 6) nautical a signal rung on a ship's bell to count the number of half-hour intervals during each of six four-hour watches reckoned from midnight. Thus, one bell may signify 12.30, 4.30, or 8.30 a.m. or p.m [17]. Як бачимо, всі вони пов'язані з дзвонами та дзвіночками, що сприяє виникненню в читачів ілюзії розуміння значення власне імені, фальшивої етимологізації, так званої народної етимології — хибного розуміння походження або значення мовної одиниці, коли їй на основі подібності з іншою одиницею помилково приписуються значення і мотивація, аналогічні цій останній [15 : 420]. У аналізованому випадку це, мабуть, і є задумом автора, тим більше, що до цього наймення виникають також італійські асоціації з апеллятивом на значення «красуня».

Що стосується прізвища *Swan*, то знаходимо таке його значення: «SWAN, SWANSON (др. — англ. SWAN) см. SWAIN»; «SWAIN, SWAINE, SWAYN, SWAYNE, SWAINSON др.сканд.ил. SVEINN»; «SVEINN др.сканд. мальчик, парень» [11 : 440; 567]. Тобто стикаємося з такою самою ситуацією, що і з іменем — значення прізвища не збігається з апеллятивом-омонімом *swan*: 1) any large aquatic bird of the genera any large aquatic bird of the genera *Cygnus* and any large aquatic bird of the genera and *Coscoroba*, having a long neck and usually a white plumage: family any large aquatic bird of the genera and having a long neck and usually a white plumage: family Anatidae, order any large aquatic bird of the genera and having a long neck and usually a white plumage: family order Anseriformes; 2) *rare literary* a poet [17].

Таким чином, обидва компоненти наймення головної героїні роману Ізабелли Сван створено за єдиним принципом народної етимологізації, що в результаті дозволяє читачеві романтизувати її образ. Можливим наслідком впливу цих літературного та екранного образів на світогляд пересічного американця є той факт, що у 2010 році ім'я *Isabella* посідає перше місце серед обраних для новонароджених жіночих імен [19], а от у 2005 році воно посідало шосте місце, а до створення саги, у 2000 році — лише 46.

Подальші перспективи дослідження полягають у необхідності розвідок семантико-функціональних особливостей інших антропонімів на позначення героїв роману, зокрема антагоніста.

Список літератури

1. Андреевко Е. Ю. Коммуникативно-прагматический потенциал имени собственного в научно-фантастическом тексте: Дис. ... канд. филол. наук. Специальность 10.02.19 — теория языкознания. — Одесса, 1992. — 214 с.
2. Гудманян А. Г. Чужомовна пропріальна лексика у фонографічній системі української мови: У 3 кн. — Ужгород, 1999. — Кн. 1. Теоретичні аспекти. — 482 с.; кн. 2. Орфографічні правила передачі. — 558 с.; кн. 3. Словники української передачі англійських і німецьких власних назв. — 503 с.
3. Калинин В. М. Поэтика онима. — Донецк: Юго-Восток, 1999. — 408 с.
4. Карпенко О. Ю. Вступ до мовознавства. — К.: Академія, 2006. — 334 с.
5. Карпенко Ю. О. Літературна ономастика — Одеса: Астропринт, 2008. — 328 с.
6. Леонович О. А. В мире английских имен. — М.: Астрель, 2002. — 160 с.
7. Мифы народов мира. Энциклопедия. — М.: Сов.энциклопедия, 1980. — 1982. — Т. 1—2.
8. Матвеев А. К. Ономатология. — М.: Наука, 2006. — 292 с.
9. Михайлов В. Н. Наследие. — Донецк: Юго-Восток, 2008. — 418 с.
10. Подольская Н. В. Словарь русской ономастической терминологии. — 2-е изд. — М.: Наука, 1988. — 189 с.
11. Рыбакин А. И. Словарь английских фамилий. Около 22 700 фамилий. — М.: Рус. язык, 1986. — 576 с.
12. Рыбакин А. И. Словарь английских личных имен: 4000 имен. — 3-е изд. — М.: Астрель, АСТ, 2000. — 222 с.
13. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія. — Полтава: Довкілля-К, 2010. — 843 с.
14. Супрун В. И. Ономастическое поле русского языка и его художественно-эстетический потенциал. — Волгоград, 2000. — 172 с.
15. Українська мова. Енциклопедія. — К.: Українська енциклопедія, 2007. — 853 с.
16. Щетинин Л. М. Слова. Имена. Вещи. — Ростов-на-Дону: РГУ, 1966. — 219 с.
17. Collins Online Dictionary // Режим доступу: <http://www.collinsdictionary.com/dictionary/english>.
18. Meyer S. Twilight. — St Ives: Atom, 2010. — 434 p.
19. Popular Baby Names // Режим доступу: <http://www.ssa.gov/oact/babynames>.
20. The Official Website of Stephenie Meyer // Режим доступу: <http://www.stepheniemeyer.com/twilight.html>.

Серебрякова В. В.

СПЕЦИФИКА ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ ПОЭТОНИМОВ, НАЗЫВАЮЩИХ ГЛАВНУЮ ГЕРОИНЮ РОМАНА С. МЕЙЕР «TWILIGHT»

Статья посвящена рассмотрению особенностей функционирования онимов, обозначающих протагониста романа С. Мейер «Twilight». Была осуществлена попытка охарактеризовать образный потенциал этих антропонимов.

Ключевые слова: *литературная ономастика, художественный текст, поэтоним.*

Serebryakova V. V.

PECULIARITIES OF FUNCTIONING OF POETONYMS NAMING THE PROTAGONIST OF S.MEYER'S NOVEL «TWILIGHT»

The article is dedicated to the peculiarities of functioning of onyms used to denote the protagonist of S. Meyer's novel «Twilight». An attempt was made to characterize an imagery potential of such anthroponyms.

Key words: *literary onomastics, artistic text, poetonym.*